ULKOMINISTERIÖ
Oikeuspalvelu
OIK-01 Päivi Kaukoranta

LAUSUNTO

HEL7M0515-2

27.02.2018

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Viite
HE 199/2017 vp

Asia
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt ulkoministeriöltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta.

Kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut uudenlaisten uhkien ja nopean teknologian kehityksen sekä rajat ylittävien tietoverkkojen ja niiden mukanaan tuomien uudenlaisten haavoittuvuuksien myötä. Suomen viranomaisten tiedonhankintamenetelmiä sekä toimivaltuuksia yleensäkin ja erityisesti digitaalisessa tietoverkkoympäristössä tulee tarkastella muuttuneen tilanteen valossa ja varmistaa muun ohella se, että valtion johto saa oikeaa, ajanmukaista ja luotettavaa tietoa kansallisen turvallisuuden kannalta vakavista uhkista. Ulkoministeriö on tässä muuttuneessa turvallisuusympäristössä puoltanut nyt käsiteltävänä olevaa neljästä hallituksen esityksestä muodostettua lainsäädäntöpakettia, jolla luodaan Suomeen tarvittava lainsäädännöllinen kehikko siviili- ja sotilastiedustelua varten.

Hallituksen esityksen 2.2 jaksossa on tehty ulkoministeriön näkemyksen mukaan asianmukaisesti selkoa tiedustelun valvontalainsäädännöstä ja -järjestelmistä Suomen kannalta vertailukelpoisissa maissa. Selvityksestä ilmenee, että tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan sääntelytarkkuus ja järjestämistapa vaihtelevat myös Suomen kannalta vertailukelpoisissa maissa. Niistä ei voi siten tehdä suoria johtopäätöksiä Suomeen soveltuvista tiedustelutoiminnan valvontamalleista.

Jaksossa 2.2 on käsitelty niin ikään asianmukaisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 ja 13 artiklan soveltamiskäytäntöä ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun suosituksia, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 17 artiklaa, YK:n ihmisoikeusneuvoston julkilausumaa ja YK:n erityisraportoijan raporttia sekä EU-oikeuden soveltuvuutta ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

EU-oikeuden soveltuminen on useissa EU-säädöksissä rajattu kansallista turvallisuutta koskevien asioiden ulkopuolelle. Poikkeukset perustuvat SEU 4 artiklan 2 kohdan määräykseen, jonka mukaan kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. EU:n oikeusjärjestyksellä ja eräillä Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisuilla ja kumoamiskanteiden johdosta annetuilla tuomioilla on kuitenkin merkitystä myös tiedustelutoiminnan ja sitä koskevan lainsäädännön kannalta.

Postiosoite
PL 176
00023 VALTIONEUVOSTO

Laivastokatu 22

Vaihde
+358-(0)295-350 000

Telefax
+358-(0)9-629 840

Ulkoministeriö on pitänyt tiedustelulainsäädännön valmistelun yhteydessä tärkeänä, että valmistelussa on kiinnitetty asianmukaista huomiota kansainvälisen oikeuden Suomelle asettamiin velvoitteisiin mukaan lukien ihmisoikeusvelvoitteet. Tämän näkökohdan toteutumisen kannalta on tärkeää, että tiedustelutoiminnan valvonta järjestetään siten, että se täyttää vaatimukset valvonnan tehokkuudesta ja riippumattomuudesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ulkoinen laillisuusvalvonta järjestetään tietosuojavaltuutetun yhteydessä toimivan uuden tiedusteluvaltuutetun kautta. Tiedusteluvaltuutetun viran perustamisella ei rajattaisi ylimpien laillisuusvalvojien tai erityisvaltuutettujen valvontavaltaa. Esitykseen kytkeytyy eduskunnan puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamiseksi siten, että eduskuntaan perustetaan tiedustelutoiminnan parlamentaarista valvontaa varten uusi erikoisvaliokunta, tiedusteluvalvontavaliokunta. Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säännöksiä tiedusteluvalvontavaliokunnan oikeudesta tietojen ja selvitysten saamiseen sekä valiokunnan ja tiedusteltuvaltuutetun yhteistyöstä.

Ihmisoikeustuomioistuin on antanut merkitystä sekä ulkoiselle valvonnalle että parlamentaariselle valvonnalle ja katsonut, että kansanedustuslaitoksen osallistumisella salaisten tarkkailutoimivaltuuksien valvontaan on demokratian suojelemisen kannalta merkitystä. Ihmisoikeustuomioistuin on kiinnittänyt valvonnan tehokkuutta arvioidessaan huomiota valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuteen ja valvontaelimen riippumattomuuteen sekä erilaisten oikeussuojakeinojen yhteisvaikutukseen. Ulkoministeriö pitää tärkeänä, että hallituksen esitykseen sisältyvät tiedustelutoiminnan valvontaa koskevat ehdotukset hyväksytään osana tiedustelutoimintaa koskevaa lakipakettia.

Liitteet -

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Oikeuspalvelu
OIK-01 Päivi Kaukoranta

Asiasanat	Ei asiasanaa
Hoitaa	**OIK-01**
Hoitaa UE	
Koordinoi	
Tiedoksi	AVS-PAL; AVS-POL; NSA-00; OIK-10; OIK-20; OIK-30; OIK-40; POL-01; POL-02; POL-10; UMI-00; VSI-00

Laatija jakanut